

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีการเลี้ยงปลาน้ำจืดในกระชังมาตั้งแต่ปี 2493 (มานพ, 2522) ปัจจุบันเป็นที่นิยมแพร่หลายมากเนื่องจากมีแม่น้ำสายหลัก และ อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่กระจายอยู่ทั่วทุกภาค อีกทั้งปลาที่เลี้ยงในกระชังเป็นที่นิยมของผู้บริโภคและตลาดมีความต้องการมากเนื่องจากสามารถควบคุมโดยการดูแลการเลี้ยงและสุขภาพของปลาได้และสามารถจัดการให้อยู่ในระบบการจัดการที่ดี เพื่อผลิตอาหารปลอดภัย เป็นต้น จากสถิติการประมงของประเทศไทยปี พ.ศ. 2552 พบว่ามีจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาในกระชังทั่วประเทศ 6,462 ฟาร์ม คิดเป็นเนื้อที่ 549 ไร่ มีผลผลิตรวมทั้งสิ้น 521,880 ตันต่อปี (สถิติการประมง, 2555) โดยชนิดพันธุ์สัตว์น้ำหลักที่นิยมเลี้ยง ได้แก่ ปลานิล ปลาสวาย ปลาดุก และปลารวมชาติที่เป็นที่นิยมบริโภคได้แก่ ปลาแขยง ปลากดเหลือง และปลากดคัง

ปลากดคังเป็นปลาพื้นเมืองตามธรรมชาติที่มีในแม่น้ำโขงซึ่งมีความสำคัญมากในการอนุรักษ์ และการปรับปรุงการเลี้ยงให้เป็นสัตว์น้ำเศรษฐกิจ เนื่องจากประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้นำเข้าพันธุ์ปลากดคังจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะจากประเทศไทย ทั้งเนื้อปลาส่งตลาด และลูกปลา แต่ในปัจจุบันการเลี้ยงปลากดคังยังไม่มีหน่วยงานใดทำการเพาะเลี้ยง และเลี้ยงเป็นอาชีพในเกษตรกร นอกจากนี้ปลากดคังยังเป็นปลาที่มีความต้องการมากที่สุดในตลาด ตามการรายงานจากสถิติกรมประมงของ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ปี พ.ศ. 2552 พบว่า ราคาปลากดคังที่จับได้จากแม่น้ำโขง กิโลกรัมละ 350 บาท ดังนั้นในปัจจุบันกลุ่มเกษตรกรจึงมีความต้องการลูกปลากดคัง เพื่อนำมาเลี้ยงเป็นสินค้าเพื่อจำหน่าย และเพื่อลดการจับปลาตามธรรมชาติในแม่น้ำโขงให้น้อยลง

ในประเทศไทยปลากดคังหรือปลากดแก้ว เป็นปลาน้ำจืดที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่ง เนื่องจากประชาชนนิยมบริโภคและเป็นที่ต้องการของตลาด โดยข้อมูลสำรวจการจับสัตว์น้ำในอ่างเก็บน้ำเขื่อนอุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น ของหน่วยวิจัยและทรัพยากรประมงน้ำจืดเขื่อนอุบลรัตน์ในช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2547 ถึงกันยายน พ.ศ.2548 พบว่ามีปริมาณการรับซื้อปลากดคังมากถึง 2,021.3 กิโลกรัม ราคาซื้อเฉลี่ยประมาณ 130 บาทต่อกิโลกรัม น้ำหนักเฉลี่ยตัวละประมาณ 1 กิโลกรัม (กรมประมง, 2548) สำหรับฤดูกาลเพาะพันธุ์ปลากดแก้วในแต่ละปี จะเริ่มประมาณเดือนมิถุนายน ทั้งนี้ ระยะเวลาในแต่ละปีอาจแตกต่างกันบ้างขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์เพศของพ่อแม่

พันธุ์ปลา (สมบัติและเจริญ, 2547) ในปี พ.ศ. 2532 สถานีประมงน้ำจืดจังหวัดเลยประสบผลสำเร็จในการเพาะพันธุ์ปลาคังด้วยวิธีฉีดฮอร์โมนผสมเทียม ซึ่งตั้งแต่นั้นเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันได้มีการจำหน่ายลูกพันธุ์ปลาคังให้แก่เกษตรกรนำไปเลี้ยง ส่งผลให้มีการเลี้ยงปลาคังแพร่หลายมากขึ้น แต่ส่วนใหญ่เลี้ยงในเขตลุ่มน้ำภาคเหนือตอนล่างและภาคกลาง เช่น จังหวัด พิษณุโลก ชัยนาท และนครสวรรค์ เนื่องจากมีแหล่งน้ำขนาดใหญ่ และเนื่องจากปลาคังเป็นปลากินเนื้อ การมีแหล่งน้ำจืดขนาดใหญ่เกษตรกรรายย่อยสามารถจับปลาเบญจพรรณ มาบดใช้เลี้ยงปลาคังเพื่อลดต้นทุนการผลิตได้ แต่สำหรับในฟาร์มขนาดใหญ่จะมีการสั่งซื้อปลาเปิด ซึ่งเป็นปลาทะเลขนาดเล็กมาใช้เลี้ยงปลาคัง แต่การเลี้ยงส่วนใหญ่ยังเป็นการเลี้ยงที่พัฒนาตามแนวความคิด และประสบการณ์ยังไม่มีการจัดการที่จะทำให้ลูกตามหลักวิชาการในด้านการเจริญเติบโต และต้นทุนการผลิตในปัจจุบัน ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดจังหวัดพิษณุโลก ได้มีการศึกษาการใช้อาหารปลาคังซึ่งเป็นอาหารเม็ดสำเร็จรูปชนิดลอยน้ำ มาเลี้ยงปลาคัง พบว่าปลาคังมีการเจริญเติบโตแตกต่างจากการเลี้ยงด้วยปลาสด คือ มีอัตราการเจริญเติบโตต่ำกว่า แต่ยังมีความคุ้มทุนในด้านการผลิต การส่งเสริมการเลี้ยงปลาคังในเขตภาคเหนือจึงควรจะมีการศึกษาการใช้อาหารเม็ดสำเร็จรูปมาเลี้ยงทดแทนปลาสด และมีการทดสอบเพื่อเก็บข้อมูลทางด้านประสิทธิภาพการผลิตและต้นทุน ที่ใช้เลี้ยงเป็นข้อมูลสำหรับการส่งเสริม การดูงานของเกษตรกรและผู้สนใจเลี้ยงปลาคังในเขตภาคเหนือตอนบน

การเลี้ยงปลาคังในกระชังในระบบปิดเช่นอ่างเก็บน้ำที่มีระบบหมุนเวียนของน้ำ ทำให้ปลาคังมีการเจริญเติบโตดีและให้ผลผลิตสูง เนื่องจากสามารถควบคุมคุณภาพน้ำและสภาวะแวดล้อมได้ดีกว่าการเลี้ยงในแม่น้ำ และยังเป็น การลดความเสี่ยงเนื่องมาจากภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม น้ำแล้ง สารเคมีหรือยาฆ่าแมลงที่ตกค้างในแหล่งน้ำ เป็นต้น และหากเป็นการใช้แหล่งน้ำ ร่วมกับการทำการเกษตรอื่นๆ เช่น การปลูกพืชไร่ พืชสวน ยังเป็นการทำการเกษตรแบบผสมผสาน ใช้แหล่งน้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้ การเลี้ยงปลาในกระชังโดยใช้น้ำหมุนเวียนภายในระบบยังเป็นการประหยัดทรัพยากรน้ำและช่วยลดมลภาวะได้อีกทางหนึ่งด้วย

ดังนั้น จึงได้มีการศึกษาการเลี้ยงปลาคังโดยการอนุบาลลูกปลาโดยมีวิธีการให้อาหารต่างกันรวมทั้งการเลี้ยงปลาคังในระยะรุ่นในระบบ โรงเรือนปิดและบ่อดิน เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการผลิตที่เหมาะสมต่อเกษตรกรในเขตภาคเหนือตอนบนความหนาแน่นของปลาที่เลี้ยงในระบบการควบคุมระบบน้ำหมุนเวียนจนได้ปลาขนาดประมาณ 15 – 20 นิ้ว น้ำหนักประมาณ 0.4 - 0.5 กิโลกรัม เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาปรับปรุงการเลี้ยงปลาคังให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและส่งเสริมให้มีการเลี้ยงปลาคังแก่เกษตรกรผู้สนใจในเขตภาคเหนือ

ตอนบน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาเลี้ยงและงานวิจัยปลากดกึ่งในประเทศ
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวให้มีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาผลของรูปแบบการให้อาหารต่อประสิทธิภาพการผลิตปลากดกึ่งระยะอนุบาล
ถึงระยะรุ่น
- 2) เพื่อศึกษาอัตราการเจริญเติบโตและต้นทุนการเลี้ยงปลากดกึ่งระยะรุ่นถึงส่งตลาดที่เลี้ยง
ในความหนาแน่นต่างกันโดยใช้การหมุนเวียนน้ำในระบบโรงเรือนปิด
- 3) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพเนื้อของปลาที่เลี้ยงในระบบโรงเรือนปิด
และเลี้ยงในกระชังในบ่อดิน

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ได้ข้อมูลประสิทธิภาพการผลิตและต้นทุนการเลี้ยงปลากดกึ่งสำหรับการเลี้ยงในเขต
ภาคเหนือตอนบน
- 2) เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับใช้ในการพัฒนาปรับปรุงการเลี้ยงปลากดกึ่งในระบบปิดให้ได้ผล
ผลิตสูงยิ่งขึ้นและให้ลดความเสี่ยงจากการเลี้ยงในแหล่งน้ำธรรมชาติ
- 3) สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการเลี้ยงปลากดกึ่งโดยใช้ระบบการบำบัดน้ำหมุนเวียนโดย
ใช้พื้นที่และทรัพยากรน้ำอย่างประหยัด และลดมลภาวะจากน้ำทิ้งได้
- 4) สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาเลี้ยงปลากดกึ่งเพื่อการค้าและการวิจัยใน
ประเทศและประเทศ สปป.ลาวได้